

Tampereen yliopiston kirjaston kokoelmien kehittämisohjelma

Hyväksytty kirjaston johtoryhmässä 22.3.2011

Kokoelmat ja kokoelmavastuut

Tampereen yliopiston kirjaston kokoelmien kehittämisohjelma toimii kokoelmien kehittämisen ja rakentamisen yleisenä viitekehyksenä.

Kirjasto on kaikille avoin kirjasto. Kokoelmatyön lähtökohtana on kuitenkin oman tiedeyhteisön tutkimuksen, opetuksen ja opiskelun asettamiin tarpeisiin ja kysyntään vastaaminen ajanmukaisilla ja -tasaisilla kokoelmilla. Edustettuina tieteenaloina ovat kaikki yliopiston tieteenalayksiköiden, erillisyyksiköiden ja Tampereen yliopistollisen sairaalan tutkimus- ja opetusalat.

Tampereen yliopiston kirjaston kokoelmat muodostuvat kirjaston toimipaikkoihin hankituista sekä verkkokäyttöön asetetuista eri tieteenalojen tietoaineistoista. Kokoelmat sisältävät sekä painettuja että elektronisia kirjoja, aikakauslehtiä, käsikirjoja, hakuteoksia ja tietokantoja. Hankittava aineisto on yhä yleisemmin elektronista/verkko-aineistoa. Kokoelmia kehitettäessä on otettava huomioon kokonaistaloudellisuus, toimintavarmuus, e-aineistojen saatavuus ja käyttövarmuus ja tieteenalan asettamat vaatimukset.

Osastokirjastot vastaavat omien aihealueidensa kokoelmien kehittämisestä ja pääkirjasto kaikista muista yliopiston opetus- ja tutkimusalueista seuraavasti:

Pääkirjasto

- [Informaatitieteiden yksikön oppiaineet](#) (SIS)
- [Johtamiskorkeakoulun oppiaineet](#) (JKK)
- [Viestinnän, median ja teatterin yksikön oppiaineet](#) (CMT)
- [Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikön oppiaineet paitsi historiatieteet](#) (YKY)

Humanika

- [Kasvatustieteiden yksikön oppiaineet](#) (EDU)
- [Kieli, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikön oppiaineet sekä kaunokirjallisuus](#) (LTL)
- [Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikön oppiaineista historiatieteet](#) (YKY)

Tertio

- [Biolääketieteellisen teknologian yksikön oppiaineet](#) (IBT)
- [Lääketieteen yksikön oppiaineet](#) (MED)
- [Terveystieteiden yksikön oppiaineet](#) (HES)

Pääkirjasto hankkii kaiken kurssikirjallisuuden terveystieteiden osastokirjaston aihealueita lukuun ottamatta.

Kokoelmien kattavuus

Kokoelmien kehittämisessä toteutetaan kahta eri kattavuustasoa. *Tutkimustasolla* kokoelmia kartutetaan yliopiston keskeisillä tutkimusaloilla, joilla voidaan suorittaa tieteellinen jatkotutkimus. *Opiskelutasolla* hankitaan opetuksen ja itsenäisen opiskelun mahdollistava riittävä aineisto niille aloille, joilla tieteellinen jatko-opiskelu ei ole mahdollista.

Aineiston valintakriteerit

Suuri osa aineistohankinnoista tehdään asiakkaiden tekemien hankintaehdotusten perusteella. Hankintaehdotukset pyritään toteuttamaan aineiston valintakriteerien ja taloudellisten resurssien asettamissa rajoissa.

Kokoelmiin valitaan sekä painettua että elektronista aineistoa; kirjoja, lehtiä ja tietokantoja. Kirjat hankitaan joko painettuina tai elektronisina. Kirjasto seuraa e-kirjalukulaitteille soveltuvien tieteellisten sähkökirjojen kehitystä, käytettävyyttä, käyttöehtoja ja käytön rajoitteita. Lehdet hankitaan ensisijaisesti elektronisessa muodossa. Elektronisen aineiston hankinnassa otetaan huomioon saatavuus, toimintavarmuus, kustannukset, käyttötarpeet ja käytettävyys.

Kirjasto hankkii kokoelmiinsa ensisijaisesti uutta kirjallisuutta. Kirjasto ei kartuta takautuvia kokoelmia.

Kirjasto hankkii erikielistä aineistoa, kuitenkin pääsääntöisesti aineistoa, joka on julkaistu suomeksi tai englanniksi. Poikkeuksena ovat kielitieteet ja kaunokirjallisuus.

Kirjasto hankkii yleiskokoelmaansa kutakin teosta yhden kappaleen, joskin kysynnän mukaan voidaan samaa teosta hankkia useampia kappaleita. Kurssikirjojen hankinnan kappalemäärät määritellään erillisessä kurssikirjojen hankinnan periaatteita ja käytäntöjä koskevassa [ohjeistuksessa](#).

Yhteistyö hankinnassa

Kirjasto tekee yhteistyötä uuden aineiston hankinnassa yliopiston tutkimus- ja opetushenkilöstön kanssa ja ottaa huomioon myös opiskelijoiden ja yliopistollisen sairaalan tarpeet.

Opettajien ja tutkijoiden asiantuntemuksen hyödyntäminen aineiston valinnassa auttaa kirjastoa kehittämään kokoelmia asiakkaiden tarpeita vastaavaksi. Kirjastolla on kuitenkin vastuu siitä, että kirjaston kokoelmia kehitetään tasapuolisesti eri tieteenalojen tarpeet huomioonottaen.

Kirjasto on mukana Kansallinen elektroninen kirjasto (FinELib) -konsortiossa ja osallistuu aktiivisesti sen asiantuntijatryöryhmiin vaikuttaen sitä kautta konsortion aineistovalintoihin.

Ostot

Kirjaston aineistojen hankinnassa noudatetaan julkisia hankintoja koskevia säädöksiä, yliopiston johtosääntöä, taloussääntöä, yliopiston taloushallintoa koskevia ohjeita sekä [yliopiston hankintaohjetta](#).

Evaluointi

Kirjasto evaluoi aiheenmukaisia kokoelmiaan käyttäen yliopistokirjastojen yhdessä kehittämää kokoelmakartta-menetelmää, joka antaa kuvan kirjaston kokoelmien nykytilasta, sisällöstä ja käytöstä. Kirjasto evaluoi kokoelmiaan tieteenala kerrallaan keräämällä tilastollista tietoa painetuista ja elektronisista aineistoista ja niiden käytöstä. Aiheenmukaisten kokoelmien evaluointia kirjasto toteuttaa myös yhteistyössä oppiaineen edustajien kanssa.

Tieteenala kerrallaan toteutettavan kokoelmien evaluoinnin lisäksi kirjasto seuraa erityyppisten aineistojen käyttöä esimerkiksi keräämällä säännöllisesti elektronisten aineistojen käytönseurantatietoja ja painetun aineiston lainauslukuja. Elektronisen aineiston käyttöä ja hintakehitystä (mm. käyttökerran hinta) arvioidaan säännöllisesti. Painettujen lehtien ostopäätöksien tueksi lehdet ja niiden käyttö pyritään arvioimaan vuosittain.

Karsinta ja poistot

Karsinta on poisvalintaa kokoelmista sekä oleellinen osa kokoelmien ajan tasalla pitämistä ja kehittämistä. Kirjasto poistaa kokoelmistaan 1) aineistoa, jota ei enää käytetä tai käytetään hyvin vähän, 2) vanhaa aineistoa (aineiston iän merkitys vaihtelee kuitenkin tieteenaloittain), 3) aineistoa, jonka sisältö on vanhentunutta (sisällön vanhentuminen ei ole välttämättä aineistoon liittyvä ikäkysymys) sekä 4) rikkiäistä ja huonokuntoista aineistoa. Kirjaston kokoelmista poistettu aineisto lähetetään Kuopioon Varastokirjastoon tai mikäli ko. aineisto on jo Varastokirjastossa, niin se myydään kirjaston poistokirjamyynnissä. Elektronisten kokoelmien lakkauttamisen kriteereinä käytetään 1) käyttötilastoja, 2) aineiston kustannus-hyötysuhdetta, 3) korvattavuutta ja 4) käyttövarmuutta.

EU-kokoelmat

Kirjasto toimii Euroopan Unionin tallekirjastona. Tallekirjasto-oikeuksien myötä aineistoa saadaan kirjaston kokoelmiin maksutta. EU-kokoelma sisältää unionin eri toimielinten tuottamia julkaisuja.

Open Access -kokoelmat

Open Access -käsite tarkoittaa joko tieteellisen tiedon vapaata verkkosaatavuutta ilman lisenssi- tai muita käyttöesteitä tai kaupallisissa julkaisuissa ilmestyneiden artikkelien avaamista tavalla tai toisella, esimerkiksi tietyn embargo-ajan jälkeen, tai rinnakkaistallentamalla ne avoimiin julkaisuarkistoihin.

Kirjasto seuraa aktiivisesti Open Access -julkaisemista. Kirjasto arvioi ja valikoi yliopiston tieteenaloja edustavia, laadukkaita, tieteellisiä ja avoimesti saatavilla olevia julkaisuja ja helpottaa niiden löydettävyyttä ja käyttöä kirjaston käyttöliittymän kautta.

Lahjat ja lahjoitukset

Kirjasto vastaanottaa lahjoituksina aineistoa, jota se muutenkin hankkisi kokoelmiinsa. Kirjastolla on päätävältä lahjoituskokoelmien käsittelystä ja säilyttämisestä. Sillä ei ole velvollisuutta säilyttää lahjoituksina vastaanottamaansa aineistoa.

Kokoelmien kehittämisohjelmaan liittyvät muut erilliset ohjeistukset

1. [Kurssikirjat](#)